

Posudek

na disertační práci Mgr. Karla Císaře

Aristotelovo pojetí místa – Phys. IV 208a27- 213a11

Autor si zvolil velmi závažné a náročné téma. Výklady o problematice místa, které podal Aristotelés ve spisech *Fysika*, *O nebi* a *O vzniku a zániku*, jsou významnou součástí jeho přírodní filosofie a jejich objasnění má závažný význam pro pochopení Aristotelovy celkové filosofické koncepce. Přitom jde o velmi složité výklady, při jejichž studiu vzniká často dojem, že některé jejich úseky si odporují. Aristotelovo pojetí místa proto přitahuje od dob antiky až do dneška pozornost komentátorů a dalších aristotelových badatelů, kteří stále hledají odpovědi na otázky, jak interpretovat a uvést do souladu jednotlivé Aristotelovy úvahy o této problematice a zda je lze vůbec pokládat za koherentní. Jak tomu při výzkumu závažných témat z dějin filosofie obvykle bývá, i zde pokračující badání přináší kromě řady cenných poznatků i mnoho nových otázek vyžadujících dalšího zkoumání. Posuzovaná práce je pojata jako příspěvek k plnění tohoto úkolu. Autor si v ní stanovil za cíl hlouběji osvětlit postup a vnitřní souvislost úvah o místě předložených v nejucelenějším a základním Aristotelovu výkladu o této problematice v prvních pěti kapitolách IV. knihy *Fysiky*. Autorova pozornost se proto plně zaměřuje na tento výklad, otázka, zda lze na základě jeho konfrontace s dalšími relevantními Aristotelovými spisy rekonstruovat nějaké ucelené a jednotné pojetí místa, se zde programově (alespoň pro předkládanou práci) ponechává stranou. I při tomto zaměření práce se autor ovšem nevyhne četným odkazům na relevantní místa z jiných Aristotelových děl. Na rozdíl od dosavadních výzkumů této problematiky není autorův postup rozboru určován snahou rekonstruovat jednotné pojetí místa v uvedeném úseku *Fysiky*, resp. prokázat vnitřní rozpornost zde podávaného výkladu, nýbrž směřuje k prokázání toho, že struktura těchto Aristotelových úvah o místě i předkládaná dílčí řešení plně odpovídají důslednému uplatnění dialektické metody zkoumání, v tom smyslu, jak ji Aristotelés rozpracoval a používal.

Již na tomto místě svého posudku mohu konstatovat, že autor realizoval svůj záměr v práci velmi kvalitně. Rozbor se opírá o důkladnou znalost jak Aristotelových textů, včetně jejich jazykové stránky, tak i děl pozdějších komentátorů i nové odborné literatury. Struktura práce je velmi dobře promyšlená, výklad náročné problematiky je podán přesně a přitom srozumitelně. V této souvislosti je třeba také vyzdvihnout, že autor zpravidla neuvádí výsledky dosavadního bádání bez vlastního kritického hodnocení, často upozorňuje na možnost různých řešení nebo i na sporná místa jednotlivých interpretací. Na řadě míst přináší autorův rozbor nové pohledy na řešenou problematiku. V souhrnu lze konstatovat, že práce je cenným příspěvkem k osvětlení velice komplikované struktury Aristotelových úvah o místě ve IV. knize *Fysiky*.

K práci mám jen několik připomínek, resp. námětů pro diskusi a pro další práci na tématu.

Autor při volbě metody svého rozboru programově navazuje na G. E. L. Owena, který upozornil na významnou roli jazykových rozborů v Aristotelových úvahách o místě. Podle mého názoru by bylo vhodné – alespoň stručnou zmínkou – zařadit toto Owenovo konstatování do širších souvislostí. Na význam, který přikládá Aristotelés ve svých filosofických úvahách jazykovým rozborům, upozornili již před Owenem H. Steinthal a J. M. Le Blonde (ten se zvláštním zřetelem k Aristotelově *Fysice*) a téměř současně s ním i W. Wieland. Zatímco Steinthal vysvětloval tuto složku Aristotelovy metody zcela neadekvátně (nereflektovaným přetrváváním slovního fetišismu majícího původ v dávných dobách) a Le

